

Water

Het is wonderlijk om te ontdekken hoeveel ervaringen en herinneringen verbonden blijken te zijn met water. De boeren in het dorp waar ik opgroeide die aan de hand van de verkleuring op de muur aanwezen tot welke hoogte de stormvloed was gekomen tijdens de watersnood in 1953. Het moeras waarin ik als achtjarig meisje gezogen werd maar net op tijd – ik sta tenslotte hier – door een passant uit werd gered. De zee in het zuiden van India die mij een gevoel van verbondenheid gaf met de wereld en met thuis omdat ik het geluid van de brekende golven in de branding herkende van zeeën overal. Het schitterende licht op water, een woeste overtocht op een rivier waarbij de golven over de boot heen sloegen, het euforisch verliefde dansen in de regen, de sterke onderstroom in een mui die bang maakt, ruggelings gedragen worden door de zilte dode zee. Water. Koel, zacht, verfrissend, verleidelijk, helder, verraderlijk, oogverblindend. Ook in de bijbel wemelt het van taferelen die bepaald worden door water. Of de afwezigheid ervan. Vanaf het eerste hoofdstuk waarin God de wateren scheidt tot de martelende droogte van de woestijn en van de vele taferelen bij de bron tot de vergeefse vraag van Jezus aan het kruis om dorstlessend water.

Het is 1997. Tijdens een interview met prins Willem-Alexander onthult de toekomstige koning het onderwerp waarin hij zich serieus wil vastbijten: water management. Door de interviewer gevraagd naar de reden van deze keus spreekt hij de memorabele woorden: 'Water is iets fantastisch moois. Je kan er echt alles mee doen. Bovenal is het een zeer Hollands, een oer-Hollands iets'. De filosoof Rene ten Bos reageerde als door een wesp gestoken: 'Water is helemaal niet iets waarin je kunt vast bijten, je kunt met water niet van alles doen en water is een wereldwijd issue, helemaal geen oerhollands iets'.

De prins had het dus niet goed begrepen. Water is niet wat hij dacht dat dat het was. Maar wat is het wel? Water is H₂O. Water is wetenschap, mythe, symboliek. Water is de belangrijkste stof op aarde. Zonder water geen leven. Wij zijn water. Water is een bron, een rivier, een zee. De kern van water is dat het kolkstroom, vliet, vloeit, bruist. Welt uit de bron. Sitstaand water is brak en dood. Water is worden. Beweging, verandering, transformatie maar ook: nieuw begin. In talloze scheppingsverhalen ontstaat leven uit water. Psychoanalytici – althans sommigen onder hen – mensen dat wanneer we dromen van oceanen of meren, het onbewuste zich roert. Dat is als het water zelf. We zien de oppervlakte, maar kennen niet de onmetelijke diepte die eronder verborgen ligt.

De Westerse filosofie kon eeuwen lang slecht uit de voeten met het fenomeen water. Misschien omdat Plato en Socrates er niet veel van moesten hebben. Zij beschouwden water als slecht voor de ziel, als laag en verderfelijk. Ze waren er ook van overtuigd dat wanneer een stad zich open stelt voor zee er onmiddellijk ontaarding optreedt. Filosofische watervrees. Ook de bijbel is niet vrij van angst voor water maar dan is het vooral voor de alles verwoestende kracht ervan. De zondvloed, de Rode zee die opensplijt of de wanhoop die zich als een stormzee aandient. Zoals in psalm 69: 'Red mij God, het water staat aan mijn lippen. Ik zink weg in bodemloos slijk en vind geen grond onder mijn voeten. Ik ben in diep water geraakt, de stroom sleurt mij mee.'

Het verrassende is dat er in de Chinese filosofie veel positiever over water werd gedacht. De eerste denkers associeerden water met ethiek. De belangrijkste onder hen, Confucius, roept – zoals we net lasen – ons op naar water, of specifieker, een rivier, te kijken om te leren hoe we moeten leven. Ik heb het gedaan met de woorden van Confucius in gedachte en het fascinerende is dat het klopt. De bestemming van de rivier is onmiskenbaar: naar beneden. Ook de bestemming van de mens is onmiskenbaar: mens worden naar beeld en gelijkenis van de Eeuwige. Maar de weg naar die bestemming is veranderlijk. Elke rivier en elk leven kent eigen buigingen, wendingen, grilligheden.

Dan: "Meegaand en onderzoekend komt het uit bij de kleinste punten, net als opmerkzaamheid". Flexibel leven, aandachtig kijken, het kleine ontdekken, het onzichtbare zichtbaar maken. We kunnen het leren van de rivier. En Confucius vervolgt: 'Wat er naar toe of erin gaat wordt schoongemaakt en gezuiverd, net als een verandering ten goede'. Het is een oproep om de mensen die we tegenkomen op ons levenspad mooier te maken. Niet te vervuilen met bittere verwijten maar te verfraaien met liefdevolle woorden. En het is tegelijkertijd een aansporing om al het andere leven niet te vervuilen of uit te putten inclusief het water zelf. Want zoals voormalig secretaris-generaal van de VN Kofi Annan zei: "Toegang tot veilig, schoon en voldoende water is een fundamentele vereiste voor het overleven, het welzijn en de sociaaleconomische ontwikkeling van de mensheid".

In de bijbel is er nog een onontkoombare metafoor: levend water als beeldspraak voor God. De psalmist zingt ervan: 'zoals een hert reikhalst naar levend water, zo dorst ik naar u god, mijn levende god'. En de evangelist, in dit geval Johannes, getuigt ervan. Het is deze bron waarover Jezus spreekt tegen de Samaritaanse vrouw. 'Wie het water drinkt dat ik hem geef zal nooit meer dorst krijgen. Het zal in hem een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft'. God als sprankelende bron, als veilige inbedding, als de zee waarin wij mensen uitstromen.

Misschien is het aan deze beeldspraak te danken dat aan water -zowel in de wereldgodsdiensten als in volksgeloof – ook een heiligende en inwijdende kracht wordt toegekend. Van heilige bronnen tot de doop.

Wat doen we als we dopen? Nee, we reinigen je niet van de erfzonde want die bestaat niet. We heiligen jou, nieuw menskind. We heiligen je leven en spreken uit dat je goed en mooi en welkom bent en we wensen je geluk. En we hopen dat je de kracht vindt om mee te buigen met de stroom van je bestaan. We spreken de hoop uit dat je mag groeien in soepele, solidaire, volhardende liefde, elke dag dichterbij je bestemming zonder daar ooit aan te komen want, zoals Stef Bos zingt in een Zuidafrikaans lied:

Daar is altijd 'n wereld.

Wat jij nog nie ken nie

Daar is altijd 'n taal

Wat ons nie verstaan nie

'n Deel van jouself

Waarvan jy vergeet het

Daar is altyd n pad

Wat jij nog moet gaan

En we wijden je in in de gemeenschap van mensen die willen zijn als water, flexibel, aandachtig, oog voor het kleine en onzichtbare, oog voor rechtvaardigheid. We wijden je in in het visioen van een nieuwe wereld waar wolf en lam naast elkaar liggen, oude mensen hun dagen vol maken en jonge mensen pas op hun honderdste zullen sterven. Wij wijden je in in een traditie vol grote en verheven, aanstekelijke, moeilijke, verhalen en liederen die van dit visioen getuigen. We vieren dat je van godswege geboren bent, ontzagwekkend gemaakt, naar hem toe.

Lieve Leo, dat tot jou kome die Ene die bronnen slaat, dat hij van je maakt een bron die zacht en vrolijk stroomt en dat jij je geeft aan de wortels van het gras en van de bloemen. Zo moge het zijn.

Colet van der Ven

Gelezen: fragmenten uit Gesprekken van Confucius